

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 79
від 06 жовтня 2021 року

Про проект Закону України
“Про внесення змін до додатка 3 до Закону України
“Про Державний бюджет України на 2021 рік” щодо преміювання
та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам,
докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти з метою
заохочення кращих з них за успіхи у навчанні, участь у громадській,
спортивній і науковій діяльності”
(реєстр. № 5087 від 17.02.2021)

Головним Комітетом з опрацювання цього законопроекту є Комітет Верховної Ради України з питань бюджету.

Законопроектом пропонується внести зміни до Закону України “Про Державний бюджет України на 2021 рік” щодо назви бюджетної програми 2201190.

Метою проекту Закону є передбачення можливості преміювання та виплати матеріальної допомоги з метою заохочення учнів, студентів, курсантів невійськових вищих навчальних закладів, клінічних ординаторів, асистентів-стажистів та аспірантів шляхом внесення у додаток 3 до Закону України “Про Державний бюджет України на 2021 рік” зміни щодо перейменування назви бюджетної програми 2201190 “Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти” на “Виплата академічних стипендій, **премій та надання матеріальної допомоги** студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти”.

Реалізація положень законопроекту, на думку його авторів, не потребуватиме додаткових витрат із Державного бюджету України.

Автори звертають увагу, що зазначений ресурс на виплату премій та матеріальної допомоги з метою заохочення учнів, студентів, курсантів невійськових вищих навчальних закладів, клінічних ординаторів, асистентів-стажистів та аспірантів наявний щороку, у першу чергу через те, що кожного року існує залишок невикористаних коштів по видатках споживання на виплату

стипендій по центральних органах виконавчої влади (ЦОВВ).

Сума невикористаних коштів за бюджетною програмою 2201190 “Виплата академічних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів” складала у 2018 році – 104 350 479,49 грн., у 2019 – 438 344 409,95 грн., у 2020 – 182 833 500,00 грн.

Головне науково-експертне управління, розглянувши законопроект, висловило щодо його змісту низку зауважень.

1. На думку фахівців ГНЕУ, викликає застереження у правовому відношенні пропонуваній спосіб вирішення питання виплати премій та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти шляхом уточнення найменування бюджетної програми, зважаючи, зокрема, на те, що відповідними спеціальними законами такі виплати безпосередньо не передбачені. Натомість, відповідно до п.п. 18, 22 ч. 1 ст. 62 Закону України “Про вищу освіту” “особи, які навчаються у закладах вищої освіти, мають право на: ... 18) отримання соціальної допомоги у випадках, встановлених законодавством; ... 22) моральне та/або матеріальне заохочення за успіхи у навчанні, науково-дослідній і громадській роботі, за мистецькі та спортивні досягнення тощо”, а відповідно до п.п. 21, 25 ч. 1 ст. 54 Закону України “Про фахову передвищу освіту” “особи, які навчаються в закладах фахової передвищої освіти, мають право на: ... 21) отримання соціальної допомоги у випадках, встановлених законодавством; ... 25) моральне та/або матеріальне заохочення за успіхи у навчанні і громадській роботі, за мистецькі та спортивні досягнення тощо”. Бюджетне ж законодавство, у свою чергу, регулює, серед іншого, питання фінансування виплат, а не встановлення конкретних видів фінансових виплат тим чи іншим категоріям осіб. Відтак, термінологія, що вживається у проекті, у частині кваліфікації видів відповідних виплат, має узгоджуватися з термінологією, що міститься у спеціальних законах, оскільки у пропонуваному вигляді не дозволяє оцінити зміст понять “премія” та “матеріальна допомога”, їх співвідношення із зазначеними у відповідних спеціальних законах видами виплат та, як наслідок, обґрунтованість бюджетного фінансування їх здійснення, у тому числі, за рахунок означеної бюджетної програми.

2. Пропозиція щодо коригування назви бюджетної програми не відповідає вимогам ч. 2 ст. 8 Бюджетного кодексу України (далі – БК), згідно з якою “*центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної фінансової і бюджетної політики, затверджує бюджетну класифікацію, зміни до неї та інформує про це Верховну Раду України*”.

3. За своїм змістом уточнена (у частині назви) бюджетна програма де-факто передбачає розширення напрямів, а, відтак, і обсягів, використання бюджетних коштів. При цьому, у супровідних до проекту документах, всупереч вимогам ст. 91 Регламенту Верховної Ради України та ст. 27 БК, відсутні належне фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки) та інформація, зокрема, щодо:

поточного стану фінансування вказаної бюджетної програми;

прогнозованого обсягу потреби коштів на преміювання, надання

матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти;

впливу вказаного рішення на стан фінансування виплат академічних стипендій (у разі, якщо обсяг фінансування відповідної бюджетної програми залишається незмінним).

4. Викликає застереження, з точки зору вимог законодавчої техніки, пропонований у проекті підхід щодо внесення змін до Додатка № 3 до Закону не шляхом вміщення відповідних змін до нього у додатку до проекту, а через їх викладення безпосередньо у тексті проекту.

5. Назва проекту не повною мірою відповідає його змісту. У проекті, зокрема, йдеться про зміну найменування бюджетної програми та, відповідно, фінансування виплат премій та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти.

6. Враховуючи зазначене, а також те, що за змістом відповідних положень п. 6 ст. 116 Конституції України та ст. 42 БК розробку та забезпечення виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України віднесено до повноважень Кабінету Міністрів України, до проекту необхідно отримати експертний висновок Уряду.

Міністерство фінансів України не підтримує зазначений проект Закону, оскільки реалізація його положень не сприятиме ефективному та цільовому використанню бюджетних коштів та не відповідає вимогам бюджетного законодавства.

Його фахівці зауважують, що реалізація законопроекту потребуватиме додаткових видатків державного бюджету на виплату премій та матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти.

Визначити вартісну величину впливу законопроекту на показники бюджетів неможливо у зв'язку з відсутністю вихідних даних (щодо кількості стипендіатів, яким будуть виплачуватися премії та матеріальна допомога).

Проект Закону не узгоджується з положеннями Бюджетного кодексу України.

У Державному бюджеті України Міністерству освіти і науки України за бюджетною програмою 2201190 “Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти” передбачено видатки виключно на виплату академічних стипендій.

Пропозиція щодо спрямування цих коштів на інші цілі, зокрема на виплату матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам, призведе до порушення бюджетного законодавства, а також браку коштів на виплату академічних стипендій та не сприятиме прозорому плануванню та спрямуванню видатків на виплату стипендій.

Відповідно до статті 119 Бюджетного кодексу України витрачання бюджетних коштів на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України, є нецільовим використанням бюджетних коштів.

Щодо законодавчих підстав виплати матеріальної допомоги здобувачам вищої освіти

Відповідно до статті 32 Закону України “Про вищу освіту” заклади вищої освіти мають право встановлювати власні форми морального та матеріального заохочення учасників освітнього процесу.

Частиною третьою статті 70 цього Закону встановлено, що заклад вищої освіти у порядку, визначеному законом, та відповідно до статуту має право спрямовувати кошти на соціальну підтримку науково-педагогічних, наукових, педагогічних та інших працівників закладів вищої освіти та осіб, які навчаються у закладах вищої освіти.

Отже, відповідно до чинного законодавства матеріальна допомога студентам, аспірантам та докторантам не є обов’язковою гарантованою державною соціальною виплатою.

Право встановлення такої допомоги на сьогодні надано керівнику закладу освіти, а джерелом здійснення таких видатків згідно із законодавством є кошти загального та спеціального фонду, що передбачені кошторисом закладу.

Щодо загальних підходів до виплати стипендій

Як відомо, починаючи з 2017 року, було змінено підходи до стипендіального забезпечення студентів.

Тоді було зроблено перший крок до осучаснення призначення стипендій, приведення правил їх призначення до загальноприйнятих у європейських країнах. Головний акцент зроблено на підтримці найкращих студентів за рейтингом успішності, що стимулює їх якісно навчатися.

Вказане також надало можливість суттєво підвищити розміри стипендій, що позитивно було сприйнято в студентському середовищі.

Зазначене рішення також сприяло прозорості у використанні бюджетних коштів, оскільки було розмежовано видатки на виплату академічних стипендій та інших соціальних виплат.

Міністерство фінансів України неодноразово пропонувало Міністерству освіти і науки України у разі наявної економії коштів на виплату стипендій спрямувати такі кошти на підвищення розміру стипендій (перегляд розмірів не здійснювався з 2017 року), що стане дійсно потужною підтримкою для найкращих студентів.

Міністерство освіти і науки України підтримує зазначений законопроект, оскільки вважає, що його реалізація не потребуватиме додаткових видатків державного бюджету на виплату премій та матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти, оскільки ці кошти де-факто закладені в бюджетній програмі 2201190 “Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти”, однак не відображені у назві.

Проектом Закону України “Про внесення змін до додатка 3 до Закону України “Про Державний бюджет України на 2021 рік” щодо преміювання та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти з метою заохочення кращих з них

за успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній і науковій діяльності» (реєстр. № 5087 від 17.02.2021) пропонується внести зміну до додатка № 3 “Розподіл видатків Державного бюджету України на 2021 рік”, затвердженого Законом України “Про Державний бюджет України на 2021 рік”, виклавши найменування бюджетної програми 2201190 у новій редакції, а саме “Виплата академічних стипендій, премій та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти”.

Пропонуємо викласти найменування зазначеної бюджетної програми у такій редакції “Виплата академічних стипендій здобувачам фахової передвищої, вищої освіти та наукових ступенів, надання матеріальної допомоги та заохочення здобувачів фахової передвищої та вищої освіти”, оскільки заохочення здобувачів фахової передвищої та вищої освіти не передбачене освітнім законодавством.

Відповідно до Законів України “Про фахову передвищу освіту” та “Про вищу освіту” здобувачі фахової передвищої та вищої освіти мають право на отримання соціальної допомоги, а також моральне та/або матеріальне заохочення за успіхи у навчанні, громадській роботі, за мистецькі та спортивні досягнення тощо.

Зважаючи на те, що відповідно до частини другої статті 10 Бюджетного кодексу України програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету формується Міністерством фінансів України за пропозиціями, поданими головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання проекту закону про Державний бюджет України у бюджетних запитах і може бути уточнена, зокрема, під час виконання державного бюджету при внесенні змін до закону про Державний бюджет України, МОН неодноразово надавав пропозиції щодо зміни найменування бюджетної програми 2201190, яка б дозволила повернути закладам фахової передвищої та вищої освіти, що належать до сфери управління МОН, права на надання за рахунок стипендіального фонду матеріальної допомоги та заохочення здобувачів освіти.

Такого права зазначені заклади освіти (і це стосується виключно закладів Міністерства освіти і науки України) були позбавлені з 1 січня 2017 року, коли шляхом внесення змін до Порядку призначення і виплати стипендій ліміт стипендіатів було обмежено 45 відсотками (при цьому станом на 31 грудня 2016 року фактичний відсоток стипендіатів складав 70-75 відсотків), і, одночасно, заклади освіти не могли надавати матеріальну допомогу та заохочення за рахунок стипендіального фонду.

Зазначена проблема стане ще більш актуальною у 2022 році, оскільки з 1 січня 2022 року ліміт стипендіатів зменшується з 45 до 40 відсотків, а вартість за проживання у студентських гуртожитках зростає.

Міністерством соціальної політики України підтримується цей законопроект.

Водночас його фахівці звертають увагу, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 № 882 “Питання стипендіального забезпечення” з метою підвищення життєвого рівня та заохочення за успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній і науковій діяльності заклади освіти

мають право надавати матеріальну допомогу та заохочення учням, студентам, курсантам невійськових закладів вищої освіти, клінічним ординаторам, асистентам-стажистам та аспірантам у встановленому порядку.

Міністерство молоді та спорту України підтримує зазначений законопроект без зауважень.

Комітет з питань інтеграції України з Європейським Союзом, розглянувши законопроект, визнав його положення такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

До Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій звернулась ГО "Спілка ректорів закладів вищої освіти України" та ректори 6 закладів вищої освіти щодо підтримки зазначеного законопроекту.

Підкомітет з питань вищої освіти, розглянувши та обговоривши на своєму засіданні 22 березня 2021 р. зазначений законопроект, а також, беручи до уваги висновки Міністерства фінансів України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства молоді та спорту України, рекомендує прийняти його за основу.

Враховуючи зазначене, **Комітет з питань освіти, науки та інновацій вирішив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону України "Про внесення змін до додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" щодо преміювання та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти з метою заохочення кращих з них за успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній і науковій діяльності" (реєстр. № 5087 від 17.02.2021), поданий народними депутатами України Шпак Л.О., Лис О.Г., Пушкаренком А.М. та іншими народними депутатами України, прийняти за основу.

2. Направити це Рішення Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, який є головним з опрацювання цього законопроекту.

3. При доопрацюванні проекту Закону України про внесення змін до додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" щодо преміювання та надання матеріальної допомоги студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти з метою заохочення кращих з них за успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній і науковій діяльності (реєстр. № 5087 від 17.02.2021) врахувати зауваження Головного науково-експертного управління щодо приведення термінології, що вживається у проекті, зокрема у частині кваліфікації видів виплат, у відповідність до термінології бюджетного законодавства.

Голова Комітету

Сергій Бабак